

Sukupuolinäkökulma ja työsuojelu vuoden 2025 talousarvioesityksessä

Sukupuolinäkökulma

Valtiovarainministeriön budjetin laatimismääräys edellyttää, että ministeriöt sisällyttävät talousarvioehdotuksensa pääluokkaperusteluihin yhteenvedotarkastelun sukupuolivaikutuksiltaan merkittävästä talousarvioesitykseen liittyvästä toiminnasta. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota sukupuolten välisen tasa-arvon yhteiskunnallisiin vaikuttavuustavoitteisiin hallinnonalalla ja niihin hallinnonalan menoihin, joilla voi olla vaikutusta sukupuolten tasa-arvon toteutumiseen. Ideaalitapauksessa yhteenvedotarkastelujen pohjalta voitaisiin arvioida koko budjetin sukupuolivaikutuksia.

Kaikki ministeriöt tehneet yhteenvedon sukupuolten tasa-arvosta talousarvioesityksessä

Osana sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen seurantaan THL on selvittänyt STM:n toimeksiannosta vuosittain ministeriöiden yhteenvedotarkastelujen laatua ja sisältöjä erityisesti sukupuolten tasa-arvoa edistävien tavoitteiden, toimenpiteiden ja määrärahojen näkökulmasta. Koko talousarvioesityksen kattavaa laadullista analyysiä ei ole tehty.

Valtiovarainministeriön 9.8.2024 julkaistussa ehdotuksessa vuoden 2025 valtion talousarvioksi kaikilla ministeriöillä on jonkinlainen sukupuolinäkökulma talousarvioesityksen pääluokkaperusteluissa sekä erikseen otsikoitu kappale, jossa on tarkasteltu sukupuolten tasa-arvoa suhteessa määrärahojen jakautumiseen hallinnonalalla. Tarkastelujen sisältö ja laajuus vaihtelevat ministeriöittäin. Osassa ministeriöitä tarkastelu pääluokkaperustelun yhteenvedossa on aiempaa suppeampi. Parhaiten tarkastelussa suoriutuivat STM ja PLM.

Hallitusohjelman mukaan tasa-arvon edistäminen huomioidaan talousarvioprosessissa. Tasa-arvoyhteenvedojen laatimisen käytäntöjä olisikin tarpeen kehittää, jotta niiden perusteella voitaisiin arvioida budjetin sukupuolivaikutuksia kattavammin.

Poimintoja yhteenvedotarkasteluista

- Valtion omistajaohjauksessa täysin valtio-omisteisten yhtiöiden hallitusvalinnoissa otetaan huomioon tasa-arvonäkökohdat siten, että kummankin sukupuolen osuus hallituksen jäsenistä on vähintään 40 % sekä huolehditaan valtioneuvoston asettamien muiden tasa-arvotavoitteiden noudattamisesta (VNK)
- Kehitysyhteistyöhankkeita, joiden osa- tai päätavoitteena on naisten ja tyttöjen aseman ja oikeuksien vahvistaminen, tuetaan arviolta 334 milj. eurolla kehitysyhteistyömäärärahoista (UM)
- Tasa-arvoisuuden ja yhdenvertaisuuden näkökulmat sisällytetään turvallisuussektorin ja kriisinhallinnan toiminnan suunnitteluun, toteutukseen, arviointiin ja koulutukseen. Tavoitteena on,

että naisten osuus sotilaallisesta kriisinhallintahenkilöstöstä on vähintään 7 % ja että gender-neuvonantajien ja -yhdyshenkilöiden määrää lisätään (PLM)

- Maahanmuuttajanaiset nostetaan kotoutumis- ja työllisyystoimien erityiseksi kohderyhmäksi vahvistamaan heidän osallisuuttaan työelämässä ja muussa yhteiskunnassa (TEM)
- Sosiaaliturvakomitean työ jatkuu uudella hallituskaudella. Uudistamishdotukset sisältävät myös sukupuolten tasa-arvoa edistäviä sosiaaliturvan kehittämissesityksiä. Valtion rahoitukseen turvakotitoiminnan menoihin varataan 27,55 milj. euroa. Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunnalle (NAPE) on varattu 150 000 euroa. Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen vastaiseen työhön on osoitettu 46 000 euroa. Alaikäisille suunnatun Lastenasiointalo/Barnahus-toimintamallin vakiinnuttamiseen osoitetaan vuodelle 2025 2,8 milj. euroa (STM)

Poimintoja yhteenvedotarkasteluiden ulkopuolisista tasa-arvoasioista

- Hallituksen esityksessä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025 esitetään myös seuraavia tasa-arvoon liittyviä toimia: Naisten Linja ry:lle osoitetaan 50 000 euroa, lähisuhdeväkivallan sovittelun kieltoon ehdotetaan 1,9 miljoonaa euroa.
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos sopeutti toimintaansa ennakoivasti laskevan kehityksen sekä nyt osoitettujen lisäsäästötarpeiden (tuottavuusohjelma) vuoksi noin 12 miljoonalla eurolla alkuvuoden 2024 aikana. Sopeutuksen seurauksena Tasa-arvotiedon keskus lakkautettiin ja THL:ssä ei ole enää sukupuolten tasa-arvoon keskittyntä toimintaa. Tasa-arvoon liittyvän ajankohtaisviestinnän ja tiedon jakamisen merkitys on valtava ja sitä tarvitaan paitsi tasa-arvon edistämiseksi, myös päätöksenteon tueksi. STM pyrkii turvaamaan Tasa-arvotiedon keskuksen joidenkin toimintojen jatkuvuuden tällä hallituskaudella.
- Vuosien 2024 ja 2025 toimeentuloturva- ja sosiaali- ja terveyspalvelulainsäädännön muutosten yhteisvaikutusten arvioinnissa eri ihmisryhmien perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen on havaittu seuraavaa: työttömistä suurempi osa on miehiä, mutta asumistukeen sekä työttömyysturvan työssäoloehtoon tehtävät muutokset kohdistuvat enemmän naisiin. Terveysmenojen ja julkisten palvelujen saatavuuden heikennyksien arvioidaan kohdistuvan myös hieman enemmän naisiin, sillä heitä on enemmän pienituloisissa ja ikääntyneissä ja naiset käyttävät miehiä enemmän terveydenhuollon palveluja.

Työsuojelu

Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenoihin valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2025 osoitettu nettomääräraha on suuruudeltaan 29 070 000 euroa. Määräraha on vuoden 2024 talousarvioon verrattuna noin 600 000 euroa pienempi.

Valtion tuottavuusohjelmasta johtuva vähenevä määrärahakehitys heijastuu työsuojelun vastuualueiden toimintaan. Aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueiden henkilöstöresurssit olivat vuonna 2023 yhteensä 444 henkilötyövuotta, josta tarkastajahenkilötyövuosia oli 304.

Vuoden 2025 toimintamenomäärärahan mahdollistama henkilöstöresurssiarvio on korkeintaan 429 henkilötyövuotta.

Ennakoivalla taloussuunnittelulla, tehostetulla seurannalla ja systemaattisella henkilöstösuunnittelulla (mm. rekrytoinneista pidättäytyminen, alueellisen osaamisen hyödyntäminen valtakunnallisesti ja resurssien yhteiskäyttö) on kuitenkin pystytty tasapainottamaan taloustilanne ja turvaamaan viranomaisen toimintakyky kaikilla vastuualueilla.

Viime vuosina on toteutettu useita lakiuudistuksia, joiden yhteydessä työsuojeluviranomainen on saanut uusia tehtäviä kuten luonnonmarja-alan valvonta sekä työperäiset ihmiskaupparikokset, jotka lisättiin työsuojeluviranomaisen toimivaltaan vuonna 2021 sekä kiskonta- ja petosrikosten käyttöä on laajennettu vuonna 2023.

Vuoden 2025 talousarvioon sisältyy työsuojelun aluehallintoviranomaisille 200 000 euron lisämääräraha paikallisen sopimisen valvontaan. Hallituksen esityksessä esitetty tarve lisäresurssitarpeesta oli 400 000 euroa. Nyt saatu lisäresurssi on tärkeä panostus uuden tehtävän hoitamiseksi ja se käytetään tehokkaasti valvonnassa.

Kuitenkin on syytä korostaa, että mikäli uusille tehtäville ei osoiteta niitä vastaavaa lisäresurssia, priorisoi työsuojeluviranomainen toimintaansa valvontatehtävien suorittamiseen siten, että toiminnan kehittäminen ja valvonnan laajuus joillakin osa-alueilla jää vähemmälle.